**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:**

1. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15 (дата звернення: 12.10.2026).
2. Русанова І. О. Сучасні проблеми запровадження електронного судочинства в Україні. Публічне право. 2021. № 3 (43). С. 41–49. URL: https://doi.org/10.32782/2306-9082/2021-43-4 (дата звернення: 12.10.2026).
3. Susskind R. Online Courts and the Future of Justice. Oxford : Oxford University Press, 2019. 368 p. (дата звернення: 12.10.2026).

**Ящук Д.С., здобувач**
**Науковий керівник: Бондаренко Н. О.**
**к.ю.н., доцент, доцент кафедри правового забезпечення безпеки бізнесу**
**Державний торговельно-економічний університет**

## ПРАВОВА КУЛЬТУРА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТІЇ

Виховання належного рівня правової культури молодого покоління є одним із пріоритетних напрямів становлення демократичної та правової держави, а також розвитку громадянського суспільства в Україні. В умовах суспільно-політичних змін, поглиблення європейської інтеграції та стрімкого поширення цифрових технологій особливого значення набуває формування правової свідомості молоді. Розуміння молодими людьми своїх прав і обов'язків, повага до законодавства та готовність діяти відповідно до правових норм є важливими передумовами забезпечення законності, підтримання суспільного порядку й сталого розвитку української держави [1, с. 41]. Молодь є однією з найбільш активних і відкритих до змін соціальних груп, яка не лише засвоює чинні суспільні норми, а й суттєво впливає на подальший розвиток правової системи держави.

Правова культура молоді становить комплексне явище, що включає не тільки знання законодавства, а й усвідомлене ставлення до права, розуміння його суспільного значення та готовність дотримуватися встановлених норм у повсякденному житті. Її практичне вираження можна розкрити через три основні складові:

- **Правова обізнаність.** Молодь повинна знати свої основні права, зокрема право на освіту, працю та захист особистих свобод, а також розуміти необхідність виконання громадянських обов'язків: оплачувати проїзд у громадському транспорті, сплачувати передбачені законом податки та дбайливо ставитися до майна інших осіб.
- **Повага до права.** Важливо, щоб молоді люди сприймали законодавство як необхідний інструмент забезпечення суспільного порядку, безпеки та справедливості, а не як сукупність обмежень, яких слід уникати або які можна обійти за допомогою неформальних домовленостей.
- **Правомірна поведінка.** Високий рівень правової культури передбачає непримиренне ставлення до правопорушень і корупції, відмову від участі в незаконних схемах, а також прагнення розв'язувати особисті, суспільні та професійні конфлікти законними способами, дотримуючись принципів відповідальності й поваги до прав інших людей [2, с. 115].

Правова культура охоплює три взаємопов'язані складові: когнітивну, що передбачає наявність правових знань і розуміння законодавчих норм; емоційно-ціннісну, яка виявляється в повазі до права, усвідомленні значущості закону та неприйнятті правового нігілізму; діяльнісну, що характеризується готовністю людини брати активну участь у правовому житті суспільства й реалізовувати свої права та обов'язки на практиці [3, с. 88]. Однак, аналізуючи реальний стан правосвідомості серед студентства та старшокласників, ми стикаємося з низкою серйозних перешкод.

Сучасні проблеми правового виховання молоді потребують ґрунтовного аналізу та пошуку ефективних шляхів їх подолання. Однією з найбільш актуальних проблем є розбіжність між обізнаністю молодих людей щодо власних прав і рівнем довіри до державних механізмів їх захисту. Завдяки доступу до інтернету, соціальних мереж і спеціалізованих правозахисних ресурсів молодь має широкі можливості отримувати правову інформацію та ознайомлюватися з чинним законодавством. Водночас знання своїх прав не завжди супроводжується переконанням у

тому, що судові органи, поліція та інші уповноважені установи здатні забезпечити їх належний, справедливий і неупереджений захист. Така ситуація може сприяти поширенню правового нігілізму, який проявляється у зниженні поваги до закону, недовірі до правових інститутів і сумнівах щодо здатності держави гарантувати справедливість [4, с. 62].

Проблемою правового виховання молоді є хибне переконання в анонімності та безкарності в інтернеті. У соціальних мережах TikTok, Instagram і Telegram образи, кібербулінг, поширення неправдивої інформації, порушення авторських прав і шахрайство нерідко сприймаються як звичайні дії без юридичних наслідків. Це зумовлює потребу в підвищенні цифрової та правової грамотності молоді й усвідомленні відповідальності за поведінку в мережі [5, с. 102]. Молодь нерідко сприймає порушення в інтернеті як нешкідливі розваги, не усвідомлюючи, що вони можуть спричинити адміністративну або кримінальну відповідальність.

Ще однією причиною недостатньої правової культури є переважання теорії над практикою в шкільній освіті. Через це випускники часто не вміють захищати свої права у трудових відносинах, повертати неякісні товари чи діяти в разі порушення їхніх свобод. Тому важливо вдосконалювати правову освіту, поєднуючи теоретичні знання з практичними навичками, необхідними в повсякденному житті.

Система загальної середньої освіти нерідко надає перевагу засвоєнню теоретичних знань замість формування практичних навичок, необхідних у повсякденному житті. Унаслідок цього молоді люди, досягаючи повноліття та набуваючи повної юридичної відповідальності за свої дії, часто недостатньо обізнані зі своїми правами й не володіють базовими знаннями для їх захисту. На мою думку, така ситуація свідчить про необхідність оновлення освітнього підходу, зокрема посилення практичної складової правової освіти. Адже вимоги до правової свідомості, відповідальності та громадянської активності молоді мають супроводжуватися забезпеченням належних умов для здобуття сучасних знань і вмінь, які допоможуть застосовувати законодавство в реальних життєвих ситуаціях .

Важливе місце у вдосконаленні правового виховання молоді належить закладам вищої освіти, зокрема Державному торговельно-економічному університету. Навчання в університеті створює можливості для поглиблення правових знань, яких студентам могло бракувати після завершення шкільної освіти. Водночас університетське середовище сприяє формуванню принципового ставлення до корупції, усвідомленню значення академічної доброчесності та дотриманню норм захисту інтелектуальної власності. Засвоєння цих цінностей є важливою передумовою становлення відповідальних фахівців, здатних керуватися принципами законності та етичної поведінки як під час навчання, так і в майбутній професійній діяльності. [6, с. 56]. Набуття правових компетентностей є необхідною умовою підготовки кваліфікованих фахівців у сферах економіки, бізнесу та управління. Для підвищення правової культури молоді доцільно враховувати європейський досвід, зокрема використання практичних завдань, життєвих ситуацій і моделювання судових процесів. В Україні варто посилити практичну спрямованість шкільної правової освіти, розвивати юридичні клініки при закладах вищої освіти та запроваджувати навчання з цифрової грамотності й кібербезпеки. Такі заходи сприятимуть кращому розумінню молоддю своїх прав і обов'язків та допоможуть запобігати правопорушенням як у повсякденному житті, так і в інтернеті.

Доцільним кроком також є розроблення державних інформаційних ресурсів у соціальних мережах, зокрема TikTok та Instagram, де правові норми пояснюватимуться доступною мовою з урахуванням інтересів і потреб молоді.

Отже, правова культура молодого покоління охоплює не лише знання законодавства, а й повагу до права, відповідальне ставлення до власних обов'язків і здатність захищати свої інтереси законними способами. Її розвиток має стратегічне значення для України, оскільки сприяє формуванню свідомих громадян і зміцненню демократичних засад держави. Досягнення цієї мети потребує послідовної взаємодії держави, освітніх установ і суспільства, а також оновлення підходів до правової освіти з акцентом на практичні знання та вміння. Саме так можна створити умови, за яких молодь не лише розумітиме свої права й обов'язки, а й зможе ефективно застосовувати їх у повсякденному житті, сприяючи утвердженню верховенства права в Україні.

.

**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:**

1. Алексєєв О. В. Правова культура молоді в умовах трансформації українського суспільства. *Право і суспільство*. 2021. № 3. С. 41–48.
2. Головко М. М. Формування правової свідомості студентської молоді: теорія та практика. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 216 с.
3. Кравченко В. В. Конституційне право України : підручник. Київ : Атіка, 2022. 544 с.
4. Олійник А. Ю. Теоретико-методологічні засади формування правової культури громадян в Україні. *Держава і право*. 2022. Вип. 89. С. 58–66.
5. Попович В. М. Цифровізація суспільства та кіберзлочинність серед молоді. *Юридичний вісник*. 2023. № 2. С. 100–108.
6. Мельник Р. С. Роль вищої освіти у підвищенні правової свідомості сучасного студентства. Вища школа. 2023. № 1. С. 52–59.

**Pavlichenko M., Student, Specialty D8 «Law»**
**Scientific Supervisor: T. Baranovska, PhD in Economics, Doctor of Laws**
**Zhytomyr Polytechnic State University**

**Relevance.** Digital assets carry risks classical financial law was not built for: value crosses borders without the checks that accompany a bank transfer, and a lost key or a failed custodian puts assets out of reach [1, p. 23]. The European Union answered with Regulation (EU) 2023/1114 (MiCA); its transitional regime ran out on 1 July 2026 at the latest [2, Art. 143], and since then anyone serving EU clients without a licence is in breach of Union law [3]. Ukraine ranks eighth on Chainalysis's 2025 index of estimated crypto activity, first once adjusted for population [4], yet Law No. 2074-IX of 17 February 2022 never took effect: it still waits on tax amendments [5].

**State of research.** MiCA's custody and prudential rules have been examined by D. Zetzsche, J. Sinnig and A. Nikolakopoulou [6, pp. 214–220] and its perimeter by N. Divissenko [7]; digital things in Ukrainian civil law by O. Zozuliak and L. Maksymiv [8] and V. Yamkovyi and V. Anzina [9]. An integrated comparison of the two regimes is missing.

**Purpose and method.** This article compares the two regimes, identifies the deficiencies of the Ukrainian framework and proposes directions for reform. The method is doctrinal and functional, on sources available as of 10 September 2026.

**1. Conceptual and civil-law framework.** A *digital thing* exists only in a digital environment and has property value (Art. 179-1 of the Civil Code) [10]; a *virtual asset* is an intangible object of civil rights, having value and expressed as electronic data (Art. 1 of Law No. 2074-IX) [5]; a *crypto-asset* is a digital representation of value or rights transferable and storable by distributed ledger technology (Art. 3(1)(5) MiCA) [2]. They overlap without being interchangeable – a digital thing needs no ledger.

What kind of right this is remains unsettled. The obligational reading treats a token as a claim against an issuer and fails for native tokens, where none exists; MiCA works around that case rather than resolving it, exempting public offers of mining and validation rewards from Title II without taking those assets outside the regulation [2, Art. 4(3)]. The proprietary reading follows control – "the holder of the key to a virtual asset is its owner" [8, p. 45] – though the literature calls Article 179-1, inserted only in 2023 by Law No. 3320-IX, close to a dead letter [8, pp. 45-46; 11], and others would sort digital things by function [9, pp. 54–63]. Either way, possession rests on control of the private key, and rarely exclusively: a custodial client holds neither keys nor assets [6, p. 214]. An heir without the access data inherits nothing usable, and an effective pledge needs a mechanism that blocks unilateral disposal by the pledgor.

The courts moved before the legislature. On 4 March 2025, in case No. 757/5200/25-к, the Pecherskyi District Court of Kyiv lifted a seizure of virtual assets, holding that they lack the features of physical evidence under Article 98 of the Criminal Procedure Code; a day later, in No. 757/10299/25-к, it upheld one under Article 170, treating the assets as objects of property rights. The Koroliovskyi District Court of Zhytomyr followed on 20 May 2025 (No. 296/5381/25), and in Nos. 753/20849/24 and 639/3267/25 courts ordered exchanges to restore assets to victims. All are first-instance rulings, reported in [12] and held in the Unified State Register of Court Decisions; they do not yet form a settled line.